Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

KOMMUNIKÁCIÓ ÉP ÉS FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREK KÖZÖTT – fókuszban a látássérült személyek

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 ÉS A VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 AZONOSÍTÓSZÁMÚ, SZOCIÁLIS HUMÁN ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSE CÍMŰ KIEMELT PROJEKT

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Kik a látássérült személyek?

A WHO meghatározása szerint „látássérülés akkor áll fenn, ha a két szem korrekcióval, együttesen az ép látás 33 %-ára, vagy annál kevesebbre képes, illetve ha a látótér 10 %-os, vagy annál szűkebb.”

- vakok (visus: 0): legfeljebb fényt érzékelnek.
- aliglátók (visus: 0.01-0.1): rendelkeznek valamennyi látással, ez a síkírás olvasásához segédeszközök használatával sem elegendő, elsősorban hallásukra és tapintásukra támaszkodnak a mindennapokban.
- gyengénlátók (visus: 0.1-0.33): speciális eszközökkel képesek a síkírás olvasására, a mindennapokban is elsősorban megmaradt látásukra támaszkodnak.
- a látássérülés lehet veleszületett vagy szerzett.

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

A látássérülés leggyakoribb okai

- nagyfokú rövidlátás
- szürkehályog
- glaucoma (zöldhályog)
- általános festékhiány
- retinitis pigmentosa
- látótér beszűkülése vagy kiesése
- retina leválás
- látóideg sorvadás
- diabetikus retinopátia
- macula degeneratio

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

A siketvakság

Siketvaknak azokat a személyeket nevezzük, akiknek látás- és hallássérülése egyidejűleg fennáll, és ezért csak speciális módszerekkel lehet velük felvenni a kapcsolatot, a kommunikációt kialakítani, fenntartani.

Nem feltétlenül teljes siketség és teljes vakság, de mindkét sérülés olyan mértékű, hogy eredményeként a siketvakság sajátos állapota jön létre.

Oktatásuk, kommunikációjuk csak a két sérülés együttes fennállásának figyelembe vételével oldható meg.

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Amit általában "tudunk" a látássérült emberekről

Tévhitek	Tények
az átlagnál jobb a hallásuk	a figyelmi beállítódásuknak köszönhetően jobban fókuszálnak az akusztikus információkra
fehérbottal vagy vakvezetőkutyával közlekednek	sok látássérült segédeszköz nélkül közlekedik
telefonközpontban, zenészként vagy masszőrként dolgoznak	a munkaerő-piac egyre több területén képesek helytállni
a Braille-írás segítségével írnak-olvasnak	a pontírást csak kb. 10%-uk ismeri és használja
hangvezérléssel ellátott speciális számítógépet használnak	képernyőolvasó vagy nagyító szoftverekkel, kizárólag billentyűzetről használják a számítógépet
elkülönített "vakbarát" honlapokat igényelnek	a vonatkozó szabványok szerint mindenki számára hozzáférhető módon elkészített honlapokat speciális szoftverek segítségével képesek használni
a fizikai akadálymentesítés során a mozgássérültekhez hasonló igényeik vannak	a fizikai környezet akadálymentesítéséhez sajátos eszközöket és megoldásokat igényelnek

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Egyenlő esélyű hozzáférés a vak és gyengénlátó emberek szempontjából

- fizikai akadálymentesítés kül- és beltérben: taktilis vezetősávok és veszélyre figyelmeztető jelzések az utcán és középületekben
- nagybetűs és kontrasztos feliratok
- lépcsőélek kontrasztos jelölése
- hangjelzést adó jelzőlámpák, ATS-rendszer a metrókban működő mozgólépcsőknél
- hangos utastájékoztatás a közösségi közlekedésben, beszélő Futár táblák
- beszélő eszközök és rendszerek, pl. bankautomata, ügyfélhívó rendszer
- Braille-írásos tájékoztató anyagok, termékcsomagolások Braille-feliratai
- elektronikus úton, online hozzáférhető információk
- az ISO40500, illetve az EN301549 szabványok szerint készülő weboldalak, szoftverek és mobilalkalmazások
- képernyőolvasó és képernyőnagyító, karakterfelismerő szoftverek

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Komplex akadálymentesítés látássérült személyek számára

- épített környezet +
- információs környezet +
- szolgáltatásszervezés

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Hogyan közlekednek a vak és gyengénlátó személyek?

- fehér bot: a kéz meghosszabbítása
- vakvezetőkutya: nem taxi és nem GPS!
- funkcionális látás kihasználása segédeszköz nélkül: attól még látássérült!
- személyi kísérés, látó-vezető technika

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Látható vagy láthatatlan akadályok?

A látás jelentős sérülése vagy hiánya nehézséget és balesetveszélyt jelent az utcai és épületen belüli közlekedésben egyaránt.

Ugyanakkor nem mindig az az akadály, amit egy jól látó ember annak vél, pl. egy látássérült ember számára egy lépcsősor nem leküzdhetetlen akadály, de lehet veszélyforrás.

Illetve akadály lehet az, amit nem is gondolunk annak, pl. áthaladás és a célpont megtalálása egy támpontok nélküli térben.

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Felerősített és/vagy helyettesítő jelzések alkalmazása

Felerősített jelzésekre az alig- és gyengénlátó, vagyis funkcionális látással rendelkező személyeknek van szükségük, pl.

- nagyobb betűméret,
- erősebb színkontrasztok,
- nagyobb fényerősség.

A helyettesítő jelzések a teljesen vak embereket segítik, pl.

- hangjelzés a közlekedési lámpáknál vagy a liftekben,
- taktilis vezetősávok és figyelmeztető jelzések,
- hangostérkép.

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Tájékoztató feliratok közintézményekben

- ajtó mellett, lehetőleg a kilincs felőli oldalon legyen elhelyezve, sose az ajtó lapján, mert az balesetveszélyes!
- egyenes állású, talp nélküli, jól olvasható betűtípus
- az olvasási távolságnak megfelelően nagy méretű betűk
- kontrasztos színek, amik illeszkednek a környezet arculatába, nem feltétlenül fekete-sárga!
- ugyanitt elhelyezhető a Braille felirat is pl. átlátszó fólián vagy plexilapon

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

A látássérült emberek munkaerő-piaci jellemzői

- Képzettségük és foglalkoztatottságuk a legmagasabb a fogyatékos emberek csoportján belül.
- Többségük ún. védett munkahelyeken dolgozik, jellemzően betanított munkások, gyógymasszőrök, callcenteres munkatársak, a magasabban kvalifikáltak jogászok, szociális szakemberek, tanárok, informatikusok, civil szervezetek munkatársai.
- A nyílt munkaerő-piacon a legváltozatosabb munkakörökben dolgoznak, egyre több lehetőség nyílik meg előttük.
- Munkavégzésük során jellemzően számítógépet használnak, sokan távmunkát végeznek.

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

A látássérült munkavállalók speciális igényei a munkahelyen

- számítógép képernyőolvasó / képernyőnagyító szoftverekkel
- webes / szoftveres akadálymentesítés, a munkáltató által alkalmazott rendszereknek hozzáférhetőnek kell lenniük számukra
- akadálymentes fizikai környezet, pl. vezetősávok, megfelelő kontrasztosság és megvilágítás, beszélő lift, könnyen kezelhető beléptető rendszer; látásteljesítménytől és egyéni képességektől függ, hogy pontosan mire van szükség.
- Rendezett munkakörnyezet, ahol mindennek megvan a helye és mindig ott is van!
- Szükség esetén asszisztencia, személyi segítség, pl. iratok felolvasása, kitöltése, kísérés, stb.

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

A látássérült munkavállalók alkalmazását akadályozó hiedelmek és a valóság

Hiedelmek	A valóság
a tájékozódásban és önellátásban folyamatos kísérést, segítséget igényelnek	ismert helyen, kellő gyakorlás után önállóan boldogulnak
a nem speciálisan kialakított munkakörnyezet számukra balesetveszélyes	az ésszerűen elrendezett munkahelyi környezetet képesek önállóan és biztonságosan használni
az infókommunikációs akadálymentességet biztosító eszközök és szoftverek drágák	az Országlicenc által ezek egy része ingyenesen hozzáférhető a munkáltatók számára is
lassabban dolgoznak, mint az ép látású munkavállalók	egyes feladatok elvégzésében valóban lassabbak lehetnek, de megfelelő munkaszervezéssel képesek teljesértékű munkavégzésre
többet vannak betegszabadságon, mint egy átlagos munkavállaló	a látássérültség önmagában nem igényel intenzívebb orvosi ellátást és nem feltételez gyakoribb megbetegedést

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Kommunikációs lehetőségek, korlátok

- a látássérült személytől is elvárandó a társas érintkezés szabályainak ismerete és betartása
- a néz, lát, stb. szavak használata nem tabu, kényszeres behelyettesítésük pl. tapint, hallgat, stb. sokkal bántóbb lehet!
- a látássérült személy hallása nem jobb az átlagosnál, csak a figyelmi beállítódása változik meg a látás hiányában
- különböző fényviszonyok között ugyanaz a látássérült személy lényegesen eltérő mértékben képes használni a látását

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Alapvető kommunikációs szabályok

- bemutatkozáskor, köszönéskor mondjuk a nevünket, mert nem biztos, hogy hangról egy-két találkozás után felismer
- cselekedetünket, ha lehet, kísérjük beszéddel, pl. "a kezedbe adom a kabátodat", "elvettem a tányért"
- tájékozódásnál egyértelműen határozzuk meg az irányokat, pl. "tőled jobbra", "veled szemben"
- a vakvezetőkutyát csak gazdája engedélyével simogassuk, ne etessük!
- megszokott környezetén ne változtassunk, vagy ha ez szükséges, feltétlenül tájékoztassuk a változásról
- ha előadást tartunk, szóban is mondjuk el a kivetített szöveget és írjuk le az ábrákat
- ha valamilyen tárgyát, pl. kabátját nem ő helyezi el, akkor feltétlenül mutassuk meg, hogy hova tettük

A LÁTÁSSÉRÜLTSÉG FOKOZATAI, KOMMUNIKÁCIÓ LÁTÁSSÉRÜLT EMBEREKKEL

Vakvezetőkutya-kiképzés

- 1976-ban indult el Magyarországon a vakvezetőkutyák kiképzése Vitéz Lovagg Rithnovszky János kezdeményezésére.
- az MVGYOSZ az első és sokáig az egyetlen szervezet volt, mely vakvezetőkutyákat képzett.
- az indulástól mostanáig több mint 900 négylábú segítőt képeztek és adtak látássérült igénylők mellé.
- a Vakvezetőkutya-kiképző Központ 1978. óta ugyanott, Csepelen működik.
- tenyésztési program
- kölyöknevelési program
- kiképzési program
- utógondozási program
- További információk: www.vakvezetokutya.hu

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

